

BAHRUDIN BEŠIREVIĆ

Nastava historije u Unsko-sanskom kantonu – stanje, problemi, prijedlozi

U Unsko-sanskom kantonu (u daljem tekstu USK) nastava historije se izvodi u osnovnim i srednjim školama, a do prije par godina izučavala se i na Pedagoškom fakultetu Univerziteta u Bihaću, na studijskoj grupu Bosanski jezik sa historijom.

Nadležnost nad kompletnim obrazovnim sistemom, kao što je poznato, u Federaciji Bosne i Hercegovine je u kantonima, što je slučaj i sa USK. Nastava historije u osnovnoj školi se izučava od 6. do 9. razreda, u srednjim školama historija se izučava u gimnazijama, srednjim stručnim četverogodišnjim školama, trogodišnjim stručnim školama, Medresi Cazin i u Katoličkom školskom centru u Bihaću. Ovdje ćemo se fokusirati upravo na srednjoškolsko obrazovanje, gdje postoji pravo šarenilo nastavnih planova i programa (u daljem tekstu NPP), te broja časova historije. U gimnazijama se historija izučava 2 časa sedmično od prvog do četvrtog razreda, u srednjim tehničkim školama po starom federalnom programu, te u medresi po 2 časa u prve dvije godine. U trogodišnjim školama historija se izučava samo u prvom razredu, dva časa sedmično.

Nastavni plan i program za gimnazije prati “tradicionalnu” podjelu i izučavanje historije po periodima: predhistorija, stari i srednji vijek se izučavaju u prva dva razreda, a u trećem i četvrtom razredu se izučava historija novog vijeka do 19. stoljeća, te historija 19. i 20. stoljeća. Izučavanje po periodima obuhvaća opću, regionalnu i nacionalnu (bosanskohercegovačku) historiju. Određeni kvalitativni iskorak u izučavanju historije u gimnazijama je donijela i udžbenička građa u zadnjih 10-ak godina koja je, više-manje, koristila nove metode u nastavi historije, te učenicima učinila zanimljivije izučavanje historije. To zavisi od udžbenika do udžbenika i od autora do autora. Ovdje moramo naglasiti da su Smjernice za pisanje udžbenika dale pozitivan pomak u sadržajnom i koncepcijskom pogledu.

Nastavni plan i program za četverogodišnje stučne škole (po starom Federalnom NPP-u) donosi izučavanje historije u prva dva razreda po dva časa. U prvom razredu se izučava historija od predhistorije do druge polovine 19. stoljeća, a u drugom razredu historija 19. i 20. stoljeća. Izučava se opća, regionalna i nacionalna (bosansko-

-hercegovačka) historija. Gotovo identičan je NPP za Medresu. U trogodišnjim stručnim školama se historija izučava samo u prvom razredu, i to historija 20. stoljeća (opća, regionalna i nacionalna). Nedostatak adekvatne udžbeničke građe, pored ostalog, karakteriše izučavanje historije u srednjim stručnim školama (trogodišnjim i četverogodišnjim).

Ionako komplikovan sistem su dodatno usložnile reforme srednjeg stručnog obrazovanja, programima FAR, EUVET 1, EUVET 2 i drugim njima sličnim programima, čija je osnovna karakteristika enormno smanjenje časova historije (samo dva časa historije i to u prvom razredu), te uniformnost nastavnog plana i programa za sve struke. Na području Unsko-sanskog kantona većina stručnih škola je bila primorana preći na rad po već spomenutim programima, a mali broj škola je u procesu prelaska. Nastava historije je maksimalno zapostavljena po tim reformisanim programima. Historija se izučava samo jednu godinu, i u trogodišnjim i četverogodišnjim stručnim školama, po identičnom nastavnom planu i programu i izučava se samo historija Bosne i Hercegovine od 5. st. p.n.e do 19. st., te historija 19. i 20. stoljeća u dva modula. Nastavni plan i program je pun nedostataka, donesen *ad hoc* bez mogućnosti da se sugerije i utječe na isti. Smanjen je broj časova historije što za učenike, obrazovni sistem, te društvo u cjelini ima nemjerljivu štetu. Uz smanjenje broja časova historije došlo je do enormne pojave tehnološkog viška profesora historije u školama.

Hiperprodukcija kadrova koja je zahvatila cijelu zemlju imala je svoj odjek i na USK, kroz već pomenuti studij bosanskog jezika s historijom. Iz samog naziva studija se vidi da je historija usputni predmet, a bez obzira na tu činjenicu svršeni studenti predaju historiju čak i u srednjim školama uključujući i gimnaziju.

Decentralizacija koja sama po sebi ne mora biti loša karakteristika, u našim konkretnim uslovima to jeste. Rezultirala je sljedećim: nepostojanje naučnog i stručnog osmišljavanja nastave historije u kantonu, a moglo bi se reći i nebriga i zapostavljanje ovog važnog predmeta, posebno u našim uslovima gdje bi historija trebala imati značajno mjesto u pripremi novih generacija za budućnost i pomirenje. Činjenica da u Pedagoškom zavodu USK čak ne postoji savjetnik za historiju, dovoljno govori o odnosu nadležnih institucija o nastavi historije u školama.

Kao što se vidi iz izloženog, u USK ne postoji dobro osmišljeni sistem predavanja nastave historije, a kvalitet uglavnom zavisi od slobode i inventivnosti nastavnika. To se, također, čini u većem broju slučajeva upitnim, s obzirom na pomenutu hiperprodukciju nedovoljno osposobljenog kadra.

Prijedlozi za poboljšanje:

Historiji vratiti značaj i ulogu koju je imala i koja joj treba pripadati u obrazovnom sistemu.

To podrazumijeva:

1. Minimalno vraćanje fonda sati kao u prethodnom sistemu (gimnazije: svi razredi po dva časa, četverogodišnje stručne škole: prva dva razreda po dva časa, trogodišnje stručne škole: prvi razred dva časa).
2. Aktivno učestvovanje naučnih institucija i nastavnika historije u kreiranju, kako NPP-a tako i metodološko-metodičkom osmišljavanju nastave historije i njenoj ulozi u promijenjenim okolnostima.
3. Otvaranje razgovora oko hronološkog, tematskog, segmentarnog, slobodnog pristupa u podučavanju nastave historije, kao i mogućnosti reduciranja tema koje bi se izučavale omogućivši na taj način veću interakciju u nastavnom procesu.
4. Raditi na poboljšanju vještina kod učenika u procesu izučavanja historije, što će doprinijeti formiranju učenika kao aktivnih građana društva.
5. Horizontalna i vertikalna prohodnost u sistemu obrazovanja i kompatibilnost sa obrazovanim sistemom u drugim krajevima zemlje.
6. U NPP-u predvidjeti značajnije izučavanje “drugog i drugačijeg”.
7. Obezbijediti kontinuiranu edukaciju nastavnika, te pratiti i vrednovati tendencije u izučavanju nastave historije, kako u regionu tako i u Evropi. Koristiti njihova pozitivna iskustva.
8. U perspektivi pripremiti nastavnike historije za predavanje srodnih predmeta, kao što su historija civilizacija, historija religije, pa i historije umjetnosti, jer se pokazalo da su u mnogim školama historičari bili prinuđeni da preuzmu i taj zadatak.
9. Ostaviti određeni prostor u NPP-ima (uz povećanje broja sati historije) za nastavu historije u školama za specijalistička zanimanja, gdje bi određene teme iz historije trebale biti jedan od važnijih segmenata njihovog obrazovanja (primjer: Turistička škola).
10. Uključiti nastavnike historije u projekte promoviranja kulturno-historijskog nasljeđa na lokalnom i regionalnom nivou.